

Zpráva o šetření

ve věci vzdělávání žáka se zdravotním postižením v běžné třídě

Paní A. C. (dále jen „stěžovatelka“), matka B. C. (dále jen „syn stěžovatelky“), se na mě obrátila v srpnu 2015, kdy aktuálně řešila problémy vzniklé před začátkem nového školního roku. Uvedla, že její syn má kromě poruchy autistického spektra další zdravotní problémy (ADHD, epilepsie, specifické poruchy učení). Tou dobou byl žákem základní školy X. (dále jen „škola“). Ve škole v druhém pololetí roku 2014/2015 provedla Česká školní inspekce (dále jako „ČŠI“) šetření na základě stížnosti matky a shledala pochybení školy ve vztahu k synovi stěžovatelky. Protože na konci prázdnin nebylo zřejmé, za jakých podmínek bude probíhat jeho vzdělávání od nového školního roku, rozhodla se stěžovatelka změnit školu a její syn nyní navštěvuje školu v místě bydliště. Celou situaci se stěžovatelka cítí dotčená a jednání školy považuje za diskriminaci svého syna.

Na základě zákona o veřejném ochránci práv¹ působím k ochraně osob před jednáním úřadů² a dále také v oblasti práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.³ Zabývala jsem se proto tím, zda se škola dopustila diskriminace v rozporu s antidiskriminačním zákonem.⁴ Dále jsem posuzovala, zda ČŠI využila všechny prostředky k tomu, aby po zjištění pochybení dosáhla realizace opatření k nápravě. K šetření postupu ČŠI jsem se rozhodla, abych v návaznosti na svou působnost v oblasti ochrany před jednáním úřadů zjistila, zda ČŠI zvolila vhodný postup navazující na vydání inspekční zprávy, ačkoliv stěžovatelka sama neměla proti činnosti ČŠI námitky.

A. Shrnutí

A.1 Diskriminace žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve vztahu k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami má škola povinnost přijímat tzv. přiměřená opatření,⁵ tj. poskytovat jim vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, a vytvořit nezbytné podmínky, které toto vzdělávání umožní. Pokud škola této povinnosti nedostojí, může se dopustit nepřímé diskriminace osob se zdravotním postižením.

Škola v druhém pololetí školního roku 2014/2015 nerespektovala doporučení speciální pedagožky a školského poradenského zařízení týkající se vzdělávání syna stěžovatelky, což mělo negativní vliv na průběh jeho vzdělávání.

1 zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

2 ustanovení § 1 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv

3 ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 21b zákona o veřejném ochránci práv

4 zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

5 ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona

Dospěla jsem k přesvědčení, že se škola dopustila nepřímé diskriminace syna stěžovatelky tím, že i přes dostupnou podporu a poradenství selhala ve své povinnosti zohledňovat vzdělávací potřeby žáka se zdravotním postižením.

Protože újma na straně syna stěžovatelky dosud nebyla nijak odčiněna, doporučuji v návaznosti na ustanovení § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv, aby se škola stěžovatelce a jejímu synovi omluvila.

A.2 Postup ČŠI

ČŠI kontroluje dodržování právních předpisů v oblasti poskytování vzdělávání a školských služeb. Zabývá se rovným přístupem ke vzdělávání⁶ a zohledňováním vzdělávacích potřeb jednotlivce⁷ jakož i podmínkami vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.⁸

ČŠI provedla inspekční činnost na základě stížnosti na konci školního roku 2014/2015 a konstatovala pochybení ve vztahu k synovi stěžovatelky. Následnou inspekční činnost zaměřenou na posouzení odstranění nedostatků zjištěných při předchozí inspekční činnosti provedla v říjnu 2015. Protože žák, jehož se pochybení týkala, přestoupil od 1. září 2015 na jinou základní školu, nebylo možné posoudit účinnost opatření, která by měla vést k nápravě důvodných bodů stížnosti.

Načasování následné inspekční činnosti v prvním pololetí následujícího školního roku považuji za vhodné a dostatečné k tomu, aby bylo možné posoudit, jak škola naložila s předchozími výtkami. V činnosti ČŠI proto neshledávám pochybení.

B. Skutková zjištění

B.1 Průběh vzdělávání syna stěžovatelky ve škole ve školním roce 2014/2015

Informace o průběhu vzdělávání jsem čerpala z vyjádření stěžovatelky, zpráv a vyjádření ČŠI a dokumentů a vyjádření obce X. jako zřizovatelky školy.

Syn stěžovatelky do konce školního roku 2014/2015 navštěvoval základní školu X. Ve škole byla v roce 2013 zřízena speciální třída pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a byla zde zaměstnána speciální pedagožka. Syn stěžovatelky byl po doporučení školského poradenského zařízení individuálně integrován v běžné třídě.

K začátku školního roku 2014/2015 nastavila speciální pedagožka metodický postup k eliminaci demotivace syna stěžovatelky a sestavila tzv. krizový plán, na základě kterého byl dočasně přeřazen do speciální třídy ve škole. Potíže syna stěžovatelky se zmírnily, a proto byl v druhém pololetí přeřazen zpět do své kmenové třídy. Třídní učitel (ředitel školy) neplnil doporučení speciální pedagožky, které vypracovala ve spolupráci se školským poradenským

6 ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

7 ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) školského zákona

8 ustanovení § 16 odst. 6 školského zákona ve znění účinném do 31. 8. 2016

zařízením⁹, vztahující se k synovi stěžovatelky, měnil mu rozvrh, neprováděl slovní hodnocení. Při výuce¹⁰ se nesnažil navázat s ním kontakt, komunikoval jen s asistentkou pedagoga, po 20 minutách vyučování dal pokyn k jeho převedení do relaxační místnosti. Syn stěžovatelky byl v průběhu 2. pololetí školního roku 2014/2015 vyučován více v relaxační místnosti než v kmenové třídě. V druhém pololetí školního roku 2014/2015 problémy ve škole vyústily v podání stížnosti rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami starostovi obce X. a následně i ČŠI.¹¹ Rodiče žádali odvolání ředitele a upozorňovali na neplnění školního vzdělávacího plánu školy ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedním z bodů stížnosti bylo i neplnění doporučení speciální pedagožky ve vztahu k synovi stěžovatelky ze strany ředitele, který byl současně i třídním učitelem.

V průběhu inspekční činnosti v červnu 2015, resp. těsně po jejím ukončení¹² proběhlo jednání ředitele školy, speciální pedagožky, stěžovatelky a dědečka jejího syna, jehož obsahem bylo vyjednání pravidel pro vzdělávání syna stěžovatelky s cílem dohodnout jednotné postupy.¹³ Následně proběhla i konzultace jeho potřeb s ředitelkou SPC APLA při NAUTIS.¹⁴

V polovině června 2015 obdržela obec X. a škola dopisy rodičů ostatních dětí,¹⁵ v nichž vyjadřovali podporu řediteli školy, upozorňovali na problematické chování dětí s poruchou autistického spektra a vymezovali se proti společnému vzdělávání.¹⁶

V srpnu roku 2015 se ředitel vzdal funkce. Speciální pedagožce působící na škole nebyla prodloužena smlouva. Protože do posledních dnů letních prázdnin nebylo zřejmé, zda se škole podaří obsadit místo asistenta pedagoga ani kdo bude třídním učitelem/učitelkou syna stěžovatelky, rozhodla se matka přihlásit syna do školy v místě bydliště.

B.2 Postup ČŠI

ČŠI provedla ve škole na základě stížnosti stěžovatelky šetření¹⁷ a oba body stížnosti týkající se jejího syna vyhodnotila jako důvodné. Dospěla k závěru o důvodnosti tvrzení:

- o neakceptování pedagogických opatření zpracovaných školní speciální pedagožkou a doporučení stanovených školským poradenským zařízením školy ředitelem školy při výuce žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a
- o častém průběhu výuky integrovaného žáka mimo třídní kolektiv.

9 Speciálně pedagogické centrum APLA při NAUTIS (Národní ústav pro autismus, z. ú.)

10 výsledováno ČŠI v průběhu inspekční činnosti konané ve dnech 2. a 3. června 2015

11 dne 22. května 2015, resp. dne 27. května 2015

12 dne 3. června 2015

13 viz zápis o konzultaci s rodiči ze dne 3. 6. 2015 poskytnutý zřizovatelem

14 dne 8. června 2015, viz zápis o metodické supervizi poskytnutý zřizovatelem

15 tj. bez speciálních vzdělávacích potřeb

16 Kopie dopisů přiložil ke svému vyjádření ze dne 22. ledna 2016 starosta obce X.

17 ve dnech 2. a 3. června 2015

ČŠI svá zjištění kvalifikovala jako nerespektování zásady rovného přístupu ke vzdělávání z důvodu zdravotního stavu syna stěžovatelky a zásady zohledňování jeho vzdělávacích potřeb ze strany ředitele školy. Ředitel dále dle ČŠI dostatečně nevytvořil synovi stěžovatelky podpůrná opatření, která by mu umožnila vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jeho vzdělávacím potřebám a možnostem.

ČŠI svá zjištění předala zřizovatelce (obci X.), která poskytla vyjádření ředitele školy,¹⁸ z něhož vyplývaly aktivní kroky k nápravě¹⁹.

ČŠI ve škole provedla další inspekční činnost v prvním pololetí školního roku 2015/2016.²⁰ Účinnost opatření, vztahujících se k bodům předchozí inspekční činnosti, které se přímo týkaly syna stěžovatelky, nebylo možné posoudit z důvodu jeho přestupu do jiné základní školy.

C. Hodnocení věci ochránkyní

Při hodnocení jednání školy a postupu ČŠI jsem došla k následujícím závěrům.

C.1 Hodnocení diskriminace ze strany školy

Dospěla jsem k závěru, že se škola dopustila nepřímé diskriminace syna stěžovatelky ve formě nepřijetí přiměřených opatření tím, že dostatečně nezohlednila jeho vzdělávací potřeby a nerespektovala doporučení školského poradenského zařízení vztahující se k jeho vzdělávání.

C.1.1 Zdravotní postižení jako diskriminační důvod

Zdravotním postižením se rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení, které brání nebo může bránit osobám v jejich právu na rovné zacházení.²¹ Školský zákon²² definoval zdravotní postižení jako mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Školský zákon²³ výslovně označoval za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, mimo jiné, i žáky se zdravotním postižením.^{24,25}

18 ze dne 14. července 2015

19 Ve dnech 3. a 8. června 2015 proběhla jednání, jejichž účelem mělo být po domluvě s rodiči a dědečkem žáka, speciální pedagožky a ředitelky školského poradenského zařízení, stanovení jednotných postupů, které by měly vést ke zlepšení situace žáka (syna stěžovatelky).

20 ve dnech 26. a 27. října 2015

21 ustanovení § 5 odst. 6 antidiskriminačního zákona

22 ustanovení § 16 odst. 2 ve znění účinném do 31. 8. 2016

23 ve znění účinném do 31. 8. 2016

24 ustanovení § 16 odst. 1 školského zákona ve znění účinném do 31. 8. 2016

25 V platném znění § 16 odst. 1 školského zákona žákem se speciálními vzdělávacími potřebami rozumí osobu, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření.

Synovi stěžovatelky byl diagnostikován autismus.²⁶ Není tedy pochyb o tom, že se jedná o osobu se zdravotním postižením a současně žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

C.1.2 Přiměřená opatření pro osoby se zdravotním postižením v oblasti vzdělávání

Právo na rovné zacházení, mimo jiné, v oblastech přístupu ke vzdělání a při jeho poskytování upravuje antidiskriminační zákon²⁷ i školský zákon.²⁸ Kromě obecně stanoveného požadavku na rovné zacházení školský zákon i antidiskriminační zákon stanoví specifické povinnosti ve vztahu k osobám se zdravotním postižením. Diskriminaci tak může představovat i odmítnutí či opomenutí přijmout tzv. přiměřená opatření pro osoby se zdravotním postižením, aby mohla využít služeb určených veřejnosti.²⁹ Službou určenou veřejnosti je i vzdělávání.³⁰ Ve vztahu k osobám se zdravotním postižením tak diskriminaci kromě nepříznivého zacházení představuje i nesplnění povinnosti aktivně vycházet vstříc jejich potřebám. Pokud takové aktivní kroky povinný subjekt, kterým je i škola, neučiní, dopouští se nepřímé diskriminace.³¹ Z povahy věci vyplývá, že přijetí přiměřených opatření ve vztahu k žákům se zdravotním postižením představuje přístup, který je odlišný od přístupu k žákům, kteří speciální vzdělávací potřeby nemají.

Ředitel školy neplnil doporučení školského poradenského zařízení vztahující se k synovi stěžovatelky, měnil mu rozvrh, neprováděl slovní hodnocení. Při výuce se nesnažil navázat s ním kontakt, komunikoval pouze s asistentkou pedagoga, po 20 minutách vyučování dal pokyn k jeho převedení do relaxační místnosti. Syn stěžovatelky byl v průběhu 2. pololetí školního roku 2014/2015 vyučován více v relaxační místnosti než v kmenové třídě. Škola přitom měla dostatek informací, podkladů a doporučení k tomu, jak k němu přistupovat.

C.1.3 Rozsah povinnosti přijímat přiměřená opatření ve vztahu k osobám se zdravotním postižením

Povinnosti přijmout přiměřené opatření se povinné subjekty mohou zprostit pouze, pokud by takové opatření představovalo nepřiměřené zatížení.³² Za nepřiměřené zatížení se nepovažuje opatření, jehož uskutečnění vyplývá ze zvláštního právního předpisu.³³ Školní docházka po dobu devíti školních roků je povinná.³⁴ Ve školském zákoně³⁵ povinnosti přijímat přiměřená opatření koresponduje právo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím

26 Jeho matka uvedla i další zdravotní problémy – ADHD, epilepsie, specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie).

27 ustanovení § 1 odst. 1 písm. i), § 1 odst. 3 a § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona

28 ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a b) školského zákona

29 ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona

30 Vyplývá to z § 2 odst. 3 školského zákona, veřejný ochránce práv se takto vyjádřil ve zprávě ze dne 11. února 2015, sp. zn. 105/2013/DIS, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2386>

31 v rozporu s § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona

32 ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona

33 ustanovení § 3 odst. 4 antidiskriminačního zákona

34 ustanovení § 36 odst. 1 školského zákona

35 ustanovení § 16 odst. 6 školského zákona ve znění účinném do 31. 8. 2016

potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.³⁶

V případě syna stěžovatelky měla škola k dispozici podrobná doporučení speciální pedagožky a školského poradenského zařízení vztahující se k jeho vzdělávání i materiální podmínky k tomu, aby je mohla plnit. Ospravedlněním pro nepřijetí přiměřených opatření ve vztahu k němu nemohou být výhrady rodičů ostatních žáků. Tento stav může být naopak projevem skutečnosti, že škola selhala při inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami tím, že nedostatečně komunikovala o povaze problémů těchto žáků s ostatními žáky a jejich rodiči, což je možné vnímat jako součást přijímání přiměřených opatření ve vztahu k osobám se zdravotním postižením.

Pozitivně hodnotím snahu školy o vyjednávání se stěžovatelkou, aby postupy všech ve vztahu k jejímu synovi byly jednotné.³⁷ Tato aktivita sama o sobě však nepostačuje k naplnění povinnosti přijímat přiměřená opatření.

C.2 Hodnocení činnosti ČŠI

V postupu ČŠI jsem neshledala pochybení. ČŠI zvolila vhodné postupy k tomu, aby mohlo dojít k napravení zjištěných pochybení vztahujících se k synovi stěžovatelky.

ČŠI vykonává kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb.³⁸ Kromě antidiskriminačního zákona obsahuje zákaz diskriminace, mimo jiné, z důvodu zdravotního stavu přímo školský zákon jako jednu ze zásad.³⁹ Podle antidiskriminačního zákona se nepřímou diskriminací rozumí též opomenutí přijmout přiměřená opatření,⁴⁰ obdobně školský zákon stanoví i zvláštní podmínky pro vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.⁴¹ Ve znění, které se vztahuje k posuzovanému případu,⁴² je deklarováno právo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.⁴³

ČŠI provedla inspekční činnost na základě stížnosti na konci školního roku 2014/2015 a konstatovala pochybení spočívající v neakceptování pedagogických opatření zpracovaných

36 V mezidobí došlo k novelizaci ustanovení a do budoucna školský zákon definuje tzv. podpůrná opatření, kterými se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáků. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami pak mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.

37 Vyplývá to ze zápisu o konzultaci s rodiči ze dne 3. června 2015, který předložil zřizovatel.

38 dle § 174 odst. 2 písm. d) školského zákona

39 ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) školského zákona

40 ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona

41 ustanovení § 16 školského zákona

42 V mezidobí došlo ke změně § 16 školského zákona. Na posuzovaný případ se však použije § 16 ve znění účinném do 31. srpna 2016, neboť k rozhodným skutečnostem došlo na konci školního roku 2014/2015.

43 ustanovení § 16 odst. 6 školského zákona

školní speciální pedagožkou a doporučení stanovených školským poradenským zařízením, kterého se měl dopustit ředitel školy v pozici třídního učitele. Dalším pochybením školy byl častý průběh výuky integrovaného žáka mimo třídní kolektiv. Následnou inspekční činnost, zaměřenou na posouzení odstranění nedostatků zjištěných při předchozí inspekční činnosti, provedla ČŠI v říjnu 2015. Protože žák, jehož se pochybení týkala, přestoupil od 1. září 2015 na jinou základní školu, nebylo možné posoudit účinnost stanoveného opatření vztahujícího se přímo k němu a jeho vzdělávání.

D. Závěry

Zprávu o šetření zasílám zřizovateli (obec), ČŠI a stěžovateli. Byla bych ráda, kdyby se zřizovatelka ve lhůtě 30 dnů od doručení zprávy vyjádřila k tomu, jak bude na školu působit ve vztahu k naplnění mého doporučení (omluva školy stěžovateli a jejímu synovi).

V případě, že by škola neposkytla stěžovateli a jejímu synovi zadostiučinění ve formě omluvy, záleží na stěžovateli, zda se rozhodne vymáhat omluvu podáním žaloby k soudu.

Brno 27. března 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)